

Feketén készülődött a karácsony. Reggel óta szünet nélkül csorgott az eső, s a kisváros csatakos utcáin hideg köd tapadt a házfalakhoz. Az emberek föltúrt gallérral, morcosan siettek, s ázott, ócska ruháikban még soványabbaknak és éhesebbeknek látszottak, mint máskor.

A rendőrség épületében rosszkedvű homály uralkodott. A főnök indulatosan csapkodta az ajtókat egész nap, s az írnok behúzott nyakkal hajolt az asztala fölé, csak lopva mert néha a faliorára pislogni. Iszonyú lassan mászott az idő. Öt perccel négy előtt a főnök kilépett a belső irodából. Kabát volt rajta és kalap.

- Kimegyek levegőzni, Krájnik - mordult rá az írakra. - ha ötig nem jövök vissza, hazamehet. Jelentés?

A sovány írnok buzgó igyekezettel szökött fel székéről.

- Semmi fontos főnök úr. Az öreg Garami két hete nem jelentkezett...

A hatalmas rendőrfőnök hangja úgy csattant a nyaka közé, mint a mennydörgés.

- És ezt csak most jelenti? Behozatni a vén bitangot! Büntetőcellába vele! Tán azt hiszi a vén semmirevaló, hogy amiért törvényszéki bíró volt annak idején, most nem kell engedelmeskedjék a törvénynek? Majd megtaníjtuk! Ahelyett, hogy hálás lenne, amiért kiengedték a munkatáborból, s megúszta annyival, hogy hetenként egyszer jelentkeznie kell! Most már az is sok neki! Mihelyt bejön a járőr, küldje ki utána! Érti?

- Igenis - hebegte az írnok, s a főnök haragtól fújtatva kidübörgött az irodából.

Az ajtót döngve csapta be maga után.

Kint esett az eső. A hatalmas úr föltúrte kabátján a gallért, s lassú léptekkel megindult az utcán. A ködszagú, nyirkos levegő jól esett, s ahogy zsebre dugott kezekkel, maga elé bámulva haladt, megpróbált nem gondolni semmire. Arra sem, hogy karácsony van. A múltra sem. Semmire. De a léptei súlyosak voltak, s vállait valami nyomta láthatatlanul.

Ázott kis olcsó ruhában sovány leányka haladt előtte az utcán, vállán karácsonyfát cipelt. Alig lehetett több tíz esztendősnél. Nagy volt számára a fenyő, s nehéz, alig vonszolta magát alatta. Harisnyátlan, vörösre fázott lábán, nagy elnyűtt munkásbakancsot viselt. Időnként megállt, letette a fát, és kékre fagyott kezeit szájához emelte. A rendőrfőnök lassan utolérte, és megállt mellette.

- Kinek viszed azt a fát? - kérdezte haragosan.

A leányka ijedt szemekkel nézett föl reá. Szemei kékek voltak és nagyok.

- Haza, nagyapóhoz rebegte félénken. - Nagyapó beteg. A temető szélén vágtam. Nem szabad?

- Miért ne lenne szabad... - morogta a főnök bosszúsan.

Valami furcsa, megmagyarázhatatlan érzés fogta el, ahogy azokba a kék szemekbe nézett.

- Hol laktok?

-A Rigó utcában.

A hatalmas ember körülnézett. Üres volt az utca, és félig már sötét. Hirtelen lehajolt és megmarkolta a fát.

- Majd én viszem - dűnnyögte valami furcsa szégyenkezéssel a hangjában. - nehéz neked.

A kislány ámulva nézett föl reá, a szeme ragyogott.

- Milyen jó ember maga!

- Gyere! - morogta a főnök, és megindult a Rigó utca felé, vállán a fenyővel. Szó nem esett közöttük egész úton. Egy ház előtt a leányka megállt.

- Itt lakunk - mondta - hátul...

A főnök is megállt, és a fenyőt letette maga mellé a falnak támasztva. Szótlanul nézték egymást egy pillanatig.

- Köszönöm, hogy olyan jó volt... - kezdte a leányka bizonytalanul, de a rendőrfőnök legyintett. Szinte gorombán mondta:

- Ne köszönj semmit. Csak emlékeztetted valakire, ennyi az egész. Nekem is volt egyszer egy kislányom, olyan, mint te... A goromba hang furcsán ellágyult, s a leányka csodálkozva nézett föl a nagy erős emberre.

- Hol van most?

- Meghalt.

Csönd volt a szó után, mély és sötét csönd. csak az esőt lehetett hallani, ahogy alácsorgott a háztetőről.

- Akkor az égben van - szólalt meg a kislány tárgyilagosan.

- Ott van az én apukám is, meg anyukám is. Biztosan együtt vannak ott most, és az ő kislányuk, a maga kislánya ott főtt... Nem jön be? - kérdezte hirtelen. - nagyapó örvendene, s én is...

Segíthetne nekem földíszíteni a karácsonyfát... Aztán énekelnék egy kicsit, ahogy karácsonykor szokás...

A nagydarab ember lehajtotta a fejét, és egy pillanatra félrefordult. Mintha egy könnycseppet törölt volna ki a szeméből. Aztán lehajolt a fenyőfáért.

- Gyerünk hát! - mondta, és a hangja furcsa volt, mély és halk, és egészen más, mint azelőtt...

A leányka kinyitotta a kaput, és előrement. Megkerülték a házat.

- Még azt sem tudom, hogy mi a neved - szólalt meg a rendőrfőnök, mikor a hátsó ajtóhoz értek.

- Angyalka - felelte a kislány, és kezét rátette a kopott kilincsre.

- Így szólítanak az emberek. Egyébként Rozi a nevem, csúnya név, ugye? Legyünk csöndesen, hátha nagyapó alszik... Óvatosan kinyitotta az ajtót és belesett. - Jöjjön! - suttogta halkán. Aztán elakadt a szava és egy pillanatig döbbenve nézett.

- Valami baj van? Beteg talán? A rendőrfőnök halálos sápadt volt, és reszketett. S a szemei... a szemei olyanok voltak, mint aki kísértetet lát.

- Beteg? - ismételte meg a leányka ijedten a kérdést. A rendőrfőnök megrázta a fejét, és szótlanul belépett a nyitott ajtón, vállán a karácsonyfával. A szegényesen berendezett szűk kis szobában egy árva villanykörte égett, fénye hideg volt és kietlen. A szoba sarkában ócska vaságyon, fehér hajú, sovány öregember aludt a falnak fordulva. A főnök odatámasztotta a fenyőfát a fal mellé.

- Nincs tűzrevalótok, - kérdezte dörmögve, és állával a sarokban álló pléhkályha felé bökött. A leányka betette az ajtót.

- Van egy kevés, de takarékoskodni kell vele - súgta. A szekrény alól előhúzott egy fából készült karácsonyfatalpat, és az asztalra tette.

- Ide tesszük a karácsonyfát, jó?

A főnök föltette a fenyőfát a talpra. A leányka kinyitotta a szekrényt, és elővett egy papírdobozt.

- Amíg nagyapó alszik, földíszítjük a fát - súgta és odatette a dobozt az asztalra. Használt karácsonyfadísz volt benne. A szekrényajtó nyikorgására az öregember ott az ágyon megmozdult, köhögni kezdett, majd nehézkesen átfordult a másik oldalára. Szemei lassan megnyíltak és keresve tapogatták végig a szobát. Aztán megakadtak a rendőrfőnökön és nem

mozdultak többet.

Nagyapó - újságolta a kislány lelkenedezve - ez a jó bácsi segített nekem hazahozni a fát!
Nagyon jó bácsi, nagyapó, neki is van egy leánykája fönt az égben, ahol anyuék vannak, és én behívtam, hogy legyen velünk karácsony estéjén... Ugye jól tettem nagyapó?

- Jól tetted, Angyalka - felelte az öregember halkán, anélkül, hogy levette volna szemét a rendőrfőnök arcáról. - tessék leülni rendőrfőnök úr... Köhögés rázta meg, görcsös, csúnya köhögés.

A rendőrfőnök néhány pillanatig döbbenve nézte hamuszürke arccal. Aztán lassan odament az ágyhoz.

- Nem tudtuk, hogy beteg, Garami úr - mondta halkán. - Hívatott orvost?

A volt törvényszéki bíró megrázta a fejét a gyűrött párnákon. Kár nekem az orvos - hörögte - tudom én azt. Az idő eltelt fölöttem. Mindannyiunk fölött eltelik egyszer. Ebben az egyben nincs különbség közöttünk... A köhögés miatt alig lehetett megérteni a szavait. A rendőrfőnök lassan leült az ágy melletti székre és arcát a tenyereibe hajtotta. Csönd volt, csak a beteg ziháló hörgése hallatszott, s az ezüstpapír-láncocskák halk nesze, ahogy a kislány ott az asztal mellett egymás után aggatta őket a karácsonyfára.

- Három gyertyavégem is van még! - szólalt meg boldog, csilingelő hangon, mikor befejezte a díszítést.

- Csak átszaladok Sánta nénihez gyufaért, s aztán boldog karácsony lesz, és énekelünk!

Alig csukódott be az ajtó, a beteg megszólalt megint. Rekedten, akadozva:

- Meghalni... nem rossz... az olyannak, mint én vagyok... csak... azt tudnám... Angyalkával mi lesz? Mi lehet belőle a maguk világában... rendőrfőnök úr? ... Az Angyalkákból?...

A rendőrfőnök néhány percig hallgatott. Amikor megszólalt a hangja komoly volt és szelíd:

- Nekem is volt egy leánykám - mondta. Angyalkának hívtuk őt is. Ekkora volt éppen, amikor... amikor meghalt. A háború vitte el...

- Sok mindent elvitt a háború - felelte a beteg.

- A családomat - mondta a főnök, és a hangja keserű volt.

- Az enyémet is... csak ő maradt. Angyalka. Kinek maradt? - tette hozzá a kérdést zihálva. - nekem, aki elmegyek?... Aztán csönd volt a két magányos ember körül a szobában. Az emlékek árnyéka

ránehezedett a csöndre, sötét, fekete, vérbe fagyott árnyékok, s az asztal közepén álló árva kis karácsonyfán didergett az ócska ezüstdísz. Könnyű, futó léptek hallatszottak kint, s a rendőrfőnök hirtelen fölkapta a fejét.

- Miatta ne aggódjon, Garami úr - mondta sebesen, s a hangja rekedt volt és fojtott.

- Angyalka az én leányom lesz, örökbe fogadom...

Az ajtó megnyílt.

Itt a gyufa! - csilingelte örömtől lelkesen a kislány. - Most meggyújtom a gyertyákat, nézzék!

A csöndben hallani lehetett a gyufa sercegését. Az öregember feje lassan megmozdult, s egy kép felé fordult a falon. Katonatisztet ábrázolt a kép.

Ez volt az apja - motyogta halkán.

- A rendőrfőnök ránézett a képre, aztán lehajtotta a fejét.

- Magának ellensége volt... - suttozta a beteg lázas szája.

A három kis gyertyacsonk apró, sárga lánggal égett a karácsonyfán. Félénk, szomorú kis lángok voltak, de égtek mégis.

- Most énekeljünk! - szólalt meg a kislány a karácsonyfa mellett.

A rendőrfőnök fölállt.

- Kezdd el, Angyalka! - mondta szelíden.

Mikor a rendőrjárőr durván berúgta a Garami-lakás ajtaját, döbbenve torpant meg a küszöbön. A hatalmas és félelmetes rendőrfőnök ott állt összetett kezekkel egy olcsó kis karácsonyfa előtt, mellette egy vézna, csillogó szemű leányka, és együtt énekelték a karácsonyi dalt. Az ének elakadt, a leányka szeme nagyra nyílt, ijedtre, az egyenruhák gombjai hidegen csillogtak.

- Tegyétek be az ajtót! - mordult rá a rendőrfőnök az őrjáratra. - nem látjátok, hogy karácsony van?

- Aztán intett. - Énekeljete!

Ezüstös tiszta csengéssel emelkedett föl Angyalka hangja a fűtetlen, szegényes szobából, föl, föl a magasságos ég felé, s néhány pillanatilag egyedül szálldosott, mint egy árva, Istenhez menekülő galamb. De aztán lassan, tompán, mintha mély és sötét pincéből jött volna, követni kezdte énekét a férfiak dörmögő hangja is, s a dal hömpölygött, áradt, nőtt, emelkedett, míg végül is egyetlen hatalmas zsoltárrá forrva betöltötte a szobát s az egész sötét, hideg világot. S a három kis pislákoló gyertyavég fénye szelíden csillant meg a marcona férfiak megkönnyesedő szemeiben. A beteg vénember ott hátul az ágyban lehunyta a szemeit.

Valami mégis megmaradt - suttogta halkán -, az emberi szív.

Köszönöm, Isten...